

Ajöss till kabelbränning?!

I åratals mängd har omfattande kabelbränning pågått kloss an till vår EU-skyddade Sävå. Föreningen har aktivt verkat för att detta miljödrabbande elände ska upphöra. I skrivande stund vill vi gärna uttrycka att den strandnära miljöpåverkan i huvudsak har upphört och önskar, förstås, att detta ska visa sig vara en bestående miljöseger.

Det återstående kabelbrännandet har intill denna dag huvudsakligen koncentrerats till en skogsdunge norr om Sävå och järnvägen. Till och från har här pågått miljövidrigheter under ett flertal år. I juletiden uppmärksammade föreningen ännu en gång kommunen på den tämligen omfattande verksamheten. Den 11 januari nåddes vi av kommunens tydliga svar: en vittgående sanering ska genomföras. Härtill har polisen tagit på sig uppgiften att återkommande kontrollera områdets status.

Denna firardag besökte vi ännu en gång skogsdungen. Nog ger bilden oss belägg för att våra ansträngningar har varit angelägna, eller hur?

Bild och text: Lars Josefsson

Bygga i trä - klimatåtgärd?

Bakgrund: I Sverige har vi 3 huvudmål för att infria de löften som vi gett inom ramen för Parisavtalet. Jämförelseår är 1990.

- Till 2030 ska vägtrafiken minskat utsläppen med 70%.
- Till 2040 ska all elproduktion produceras med förnybar energi.
- Till 2045 ska Sverige minska sina utsläpp med 85 %. Vi ska inte påverka klimatet. Utsläppen ska vara "netto" noll. 15 % ska klaras med åtgärder i andra länder och/eller upptag av motsvarande mängd koldioxid i våra skogar.

Nästan 70 % av Sveriges yta är täckt av skog, en yta lika stor som Storbritannien. Unga och medelålders skogar växer snabbast, vilket innebär att de också tar upp mycket koldioxid. Uppgifter finns på att våra skogar varje år tar upp lika mycket koldioxid som vi släpper ut under tre år. Men så släpper trädens ämnesomsättning också ut allt detta om det inte på något sätt lagras. Barr, blad och kvistar har en snabbare nedbrytning vilket också snabbt medför utsläpp av en del av den upptagna koldioxiden till luften. Om det fungerar bra kan skogen säkert ta upp åtminstone de 15 % som löftet innehåller. Men då kan vi inte planera för att använda skogen till att bränna den i olika former – fordonsbränsle, flygplansbränsle, biobränsle för bostadsuppvärmning etc.

Ett sätt är att lagra trä i bostäder.

Idag byggs största delen av enbostadshusen i trä. Flerbostadshusen byggs till allra största delen i betong – betong med större klimatpåverkan än trä. Numera är det både tillåtet och relativt, tekniskt enkelt att bygga höghus av trä. Poängen är att kol lagras i ca hundra år innan de återgår till naturen och blir koldioxid igen. Vi behöver all den frist vi kan få för att klara klimatförändringen och de problem den för med sig. Av stor betydelse i sammanhanget är förstås hur vårt skogsbruk blir.

I flera kommuner har trähusteknik uppmärksammas och flerbostadshus byggts av trä. Det tydligaste exemplet är Växjö. I Härryda kommun pågår ett projekt planerat för trähusbebyggelse. Det heter Wendelstrand och är avsatt för småskalig bebyggelse med flerbostadshus i trä och tak med vegetation. Byggbranschen behöver skifta till klimatneutralitet och kan få hjälp att skynda på den processen genom olika trähusprojekt. I planeringen bör varje kommun väga in möjligheter att bygga in koldioxid i byggnader eftersom behovet av bostäder är stort kan mycket koldioxid byggas in.

Lars-Erik

Klimatförhandlingar i Glasgow eller COP 26

Så har det skett-blev det något eller stampar man på samma plats? Frustrationen var stor redan innan avtalet var klart. Det faktum att de rika länderna har orsakat klimatkrisen som drabbar de fattiga länderna är och har varit en källa till oenigheten. Under förhandlingarna kunde en stor frustration över världens makthavare avläsas bland de som bevakade tillställningen. Blev det bara en segdragen förhandling som i realiteten inte ger någon minskning av utsläppen? Det som kritikerna riktat in sig på är bristen på bindande mål. Kanske kan diskussionerna om utfasning av subventionerna till fossila bränslen vara ett steg som kan betraktas som en framgång? Kanske kan uppmaningen till länderna att öka takten på utfasningen av kol. Kan avslut av fossila subventioner ge resultat? Är texten alldeles för luddig med avseende på tidsramar och utsläpps begränsningar? Hittills har Parisavtalets löften inte infriats i den omfattning som de skulle. Fossilbolagens representanter fick trots kritik delta på mötet, vilket många bedömde vara en konstig ordning. Tillgång till lokalerna för miljöorganisationerna var starkt begränsad. Delegaternas åldersfördelning motsvarades inte av de som får ta effekter - de unga. Enligt en del som bevakade mötet lovade företrädarna för fossilindustrin bara sådant som kan betecknas som greenwashing. Av pandemiskäl har många från fattiga länder inte kunnat komma vilket gav en skev balans åt mötet. Hur går det att få ett rättvist resultat när de som drabbas värst av klimatförändringen inte är med i samtalet?

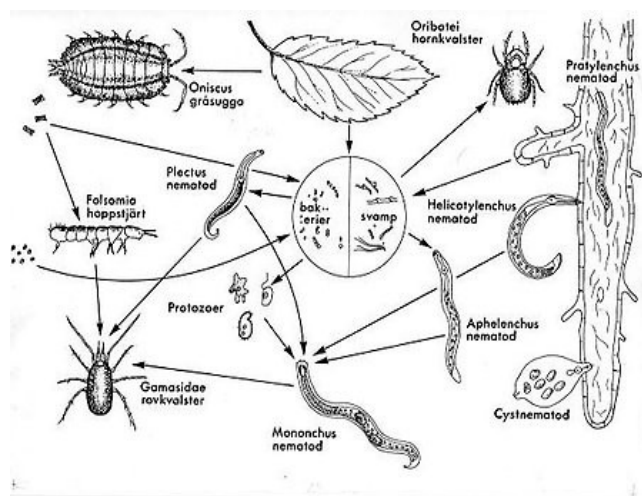
Antonio Guterres (FN) under COP 26 Bild: Klara Worth

Skrivningen om utfasning av oljesubventionerna kvarstår. Liksom att rika länder ska fördubbla sina bidrag till fattiga länders arbete för att minska koldioxidutsläppen. Alla länder ska förnya sina klimatmål under 2022. Effekt? Det är bråttom nu. Hjälper detta? Hjälper det i tid?

Referat COP 26/Lars-Erik

Småkryp – Gråsuggor

Gråsuggor är egentligen en mycket stor grupp marina, sötvattenlevande och landlevande små kräftdjur med flera underordningar. De som vi i allmänhet kallar gråsuggor är helt landlevande och underordningen heter på latin *Oniscoidea* och några har inre hålrum som fungerar som luftandningsorgan (pseudotrakéer). Denna anpassning har medfört att "gråsuggorna" förekommer i nästan alla biotoper över hela världen. Den vi kallar gråsugga heter *Oniscus asellus*, och är vanlig i våra marker så fort aningen fukt finns. De finns under löv, stenar och trädgrenar. De finns i källare och i komposter. De finns i stort sett överallt där lite fukt finns. De måste andas luft som de tar in genom fötterna, som hålls fuktiga med bland annat körtelavsöndring. För att underlätta fukthållningen har de också på undersidan ett vattenledningssystem som med hjälp av kapillärkraften kan ta upp fukt från marken och sedan ledas till fötterna som måste hållas fuktiga för att andningen ska fungera. Födan består av vissna löv gärna från hassel och lönn. Sannolikt ingår lövens mikroorganismer som en viktig del i kosten. Ansamlingar av gråsuggor är särskilt lätt att hitta i hopräfsade lövhögar. De har mycket stor betydelse för finfördelningen av växtmaterial i markens översta skikt (förnan) och ingår i markens näringsväv.

Gråsuggans miljö. Bild: Björn Sohlenius

Arter i Sverige

Det finns cirka 25 arter gråsuggor i Sverige. Här är några exempel:

- Murgråsugga, *Oniscus asellus*. Troligen den vanligaste, som man hittar utomhus i till exempel i skogsmark. Blir upp till 17 mm lång.
- Källargråsugga, *Porcellio scaber*. Också vanlig, påträffas ofta inomhus i till exempel fuktiga källarlokaliter. Ungefär lika stor som föregående.
- Klotgråsugga, *Armadillidium cinereum*. Denna kan rulla ihop sig till ett klot. Förekommer främst i lövskogar, särskilt på kalkrik mark. Flera närstående arter.

Hållbart byggande – biologisk mångfald

I ett hållbart byggande är grönska en naturlig del. Det bör beaktas i all planering och i allt utförande med början där stad möter land, vidare på landskapsnivå med de gröna korridorerna som bör finnas bland bebyggelse, för att "ansluta" till de enskilda husens trädgårdar, balkonger, altaner, väggväxter och gröna tak.

Tätorten blir mer intressant med ökad biologisk mångfald. Det är ett av skälen till att värna olika biotoper där. Med inspiration sparar och integrerar man naturmiljöer i nya bebyggelseområden samtidigt som mycket av naturen värnas i gröna korridorer till skydd för växter och djur då de på det viset når olika naturområden. Inom områdena kan nya biotoper såsom bihotell och våtmarker berika miljöerna. I områdena planeras ofta för sånt som kräver mycket skötsel, till exempel gräsmattor och vissa typer av planteringar. Blomsterrabatter behöver i regel återkommande rensningar och bevattningar. Att i stället planera för naturmark, vissa bärbuskar och vilda blomsterängar innebär mindre skötsel och mer mångfald.

Tätortens ekologi kan synliggöras genom att regnet tas om hand i öppna diken, bäckar, dammar och genom trädgårdskomposter, fruktträd och bärbuskar, grusgångar istället för asfalt.

Några punkter för ökad biologisk mångfald:

- Utnyttja befintlig mark, växtlighet och gårdsgårdar m.m. och lägg stor kraft på att skydda detta under byggtiden.
- Satsa på så många träd som möjligt.
- Planera av övergången mellan husen, privata närområdet och den gemensamma närmiljön.
- Pröva möjligheten till närodlingar
- Använd naturmaterial i markarbeten
- plantera fruktträd och bärbuskar!
- Gör vattnet synligt och eventuellt nyttjat.
- Planera för en bred variation av biotoper.
- Använd växtarter som gynnar biologisk mångfald.
- Möjliggör integrering av lek, utevistelse m.m. utan stor funktionsuppdelning.
- Låt hållbarhetssatsningarna synas.
- Satsa på ett brett artspektrum av olika biotoper på mikronivå.
- Pröva att arrangera växter i stråk med fattig-rik, torr – fuktig mark. Pröva också möjligheterna till fukt- och våtmarksbiotoper.
- Ge utrymmen för kompostering.

En blomsteräng kan ta lång tid att etablera, men när den väl fungerar kräver den inte mycket skötsel. Det som behöver göras är att slå ängen och några dagar efteråt ta bort det slagna materialet. Ängen kräver att jorden är mager. Låga halter av kväve och fosfor behövs om ängen ska ha en chans.

Platsens förutsättningar

Berggrund och topografi är viktiga förutsättningar. Det avgör var byggnader kan läggas och hur de kan placeras utan att göra allt för stora ingrepp i naturen. Platsens vattenföring och möjligheterna till lokalt omhändertagande av regnvattnet måste prövas. Hänsyn tas till de lokala djur och växtsamhällena. Mikroklimatet bör studeras både för lokalisering av bebyggelse och för möjligheten att variera biotoperna. Kort sagt ska man bygga med miljön, inte mot den. Mina studier av hur bebyggelse oftast görs i vår tid är att all mark i områdena föröds och alltför mycket asfalt och betong täcker ytorna. Lars-Erik

Vatten medför liv

Kulturer, som inte ser djup symbolik med vatten och dess olika former, kulturer, som inte är djupt rörd av vattnet, förmår inte att hämta kraft ur den naturliga verkligheten. Österrikisk Poet

Unga om zoologi

Rovmordet är det som kännetecknar rovdjur framför andra djur. Det värsta är nog pantern, som utan förvarning smyger sig på en apa och vrider om halsen på den. En tiger kan göra ungefär likadant.

Ungdom som fågelskådar

Mamma Ulla när Kalle precis kommit hem från fågelskådning:

"Hur var det på uggleskådarutflykten?"

Kalle: "KUL!"

Ulla: "Frös ni?"

Kalle: " Vi tände en jättebrasa, lagade soppa och härmade ugglor! Det är skitkul att va fågelskådare!"

Ulla: "Såg ni många ugglor?"

Kalle: "Nä, det hann vi inte."

Sörens

Glansbaggskärlek vid ev. mark för Engelska skolan

Grå flugsnappare på matjakt

Bildgalleri

Midsommarblomster i det älskade Finngösaområdet

Entita, inventerad i ev. område för Engelska skolan

Nattbelysningens effekter på djurlivet

Forskare visar att de flesta organismer inte är anpassade till en belyst nattmiljö. Belysning kan bland annat vara orsak till djurs död, misslyckat matsök, ökade mängder stresshormon samt negativ påverkan på immunsystemet och reproduktionen. Med stor sannolikhet bidrar "vårt" nattljus till att mängden insekter minskar. Insekterna dras mot lampor och bränns till döds eller blir tagna av rovdjur eller dör av utmattning. Fåglars dygnsrytm störs samtidigt som de förvirras vid flytten. Vid vatten kan ljuset bli som vandringshinder. Starkt ljus kan förblinda djur så att de blir överkörda. Nattfjärilar spelar en avgörande roll i många ekosystem. De pollinerar och är basföda för bl.a. fladdermöss, fåglar och spindlar. Som många andra insektsgrupper har nattfjärilarna minskat den senaste tiden. Man brukar lyfta fram gifter, förstörda livsmiljöer och nattbelysning som orsaker till detta. Bestånden av deras larver är ca. hälften av vad de är utefter icke belysta vägar.

Fladdermöss är särskilt utsatta! Mörkret skyddar dem mot rovdjur. Ljuset begränsar deras aktivitetsområde. Fladdermöss bosatta i kyrkor har svultit ihjäl när man börjat belysa fasaderna och kyrkogårdarna.

Forskare understryker att konstgjort ljus nattetid kan vara betydligt mer skadligt än vad vi känner till. Kanske att jämföra med effekterna av giftspridningen på 60-talet. Nu sprider vi allt ljus utan att reflektera över vilka negativa effekter det har på miljön. Den miljö som vi är helt beroende av.

Europa om natten från satellit; Bild: Wikipedia

Brittiska forskare har jämfört olika typer av ljuskällor. I områden med moderna vita led-lampor är minskningen av antalet larver mycket större än när ljuset kommer från gamla gulaktiga natriumlampor. Led-belysning är bredare i sitt spektrum samt har ultraviolett ljus som påverkar insekterna.

Det finns åtgärder som inte är så svåra! Några punkter som kan vara till hjälp:

- Belys med måtta. En enstaka trädgårdslampa är inte så allvarligt, men lampan behöver inte brinna hela tiden. Använd timer eller rörelsedetektor.
- Släck gärna när fladdermössen är som mest aktiva, från solnedgången och en timme framåt.
- Välj punktbelysning före fasadbelysning.
- Undvik att rikta lamporna upp i träd och buskar. Det påverkar både trädet och dess invånare. Lägg inte ljusslingor så att du lindar in träd eller buskar.
- Välj låga lampor före högt belägna.
- Satsa på få men bra armaturer.
- Blått ljus ger störst störningar för de flesta nattaktiva djur. Rött ljus påverkar fladdermöss, insekter och möss mindre, men stör nattflygande flyttfåglar.

Ur bl.a. Sveriges Natur och Biodiverse.

Fakta: Obrutet nattmörker och växlingar mellan dag och natt har varit förutsättningar för djur- och växtarter att anpassa sig evolutionärt. Växlingar mellan ljus och mörker påverkar fysiologiska processer och beteenden, såsom hormonkoncentrationer, födosökande, blomning, parning och anpassningar till årstiderna. Redan svagt artificiellt belyst natur kan räcka för att störa naturliga rytmer och beteenden. Källa: SLU, F&F, Naturhistoriska Riksmuseet

Att låta vattnet göra verkan

Jag låter fötterna vara i vattnet, tills jag av pur kyla inte står ut mer, sluter ögonen och inbillar mig, att hela kraften i ån och dess strömmar släpps in genom fötterna och in i min kropp... då känner jag mig så otroligt full av kraft. ”Egen upplevelse vid Sävveån.”

Text: Österrikisk poet

Naturskyddsföreningen i Partille fyllde femtio år 2021.

Vi har noterat att invasiva arter tar för sig allt mer av utrymme i kommunen. Det finns en Sverigelista över vilka som betraktas som invasiva på Naturvårdsverkets hemsida. Problemet med invasiva arter är i första hand att de tar för sig från våra inhemska arter och till och med orsakar att de försvinner från sina normala utbredningsområden. På sikt kan de bidra till att utrota arter.

Som femtioårspresent önskar vi att kommunen upprättar åtgärdsplaner för att decimera dessa arter. För att det ska bli rimlig omfattning kanske det räcker med några arter. Vi vet att kommunen har haft projekt med jättebjörnlökan men vi vet inte hur långt det arbetet gick. Vi har sett lite **jättebjörnlöka** när vi rört oss i kommunen men inte alls som det varit.

Parkslide – En mycket invasiv och svårbemästrad art som bör hanteras med stor kunskap så att man inte sprider den istället för att reducera den. Kommunen har medverkat till att sprida den utefter våra vägar! Den kan i vissa fall påverka byggnader negativt. Vi vet att åtgärder genomförts denna säsong.

Jättebalsamin – Spridning av jättebalsamin hindras genom att slå den innan den blommar och sätter frö. Ta bort fröställningarna från området eftersom fröerna kan eftermogna. Samma område bör slås senare under växtsäsongen och även följande år för att ta bort växter som grott från frön i marken. Frön och jord jordmassor som kan innehålla fröer ska förbrännas! I första hand tänker vi på alla jättebalsaminer utefter Säveån!

Vresros - Undvik att plantera vresros och förhindra spridning av arten. Var försiktig vid hantering av vresrosen och dess fröer. Det är enklast att bekämpa den förvildade vresrosen medan den fortfarande är liten. Vresros måste grävas upp med rötterna för att inte snabbt återkomma på platsen. Rosen sprids med underjordiska löpare, men också med hjälp av frukterna (nyponen) som sprids med vatten eller fåglar längre sträckor. Växtmaterial ska förbrännas! Lämna eller släng aldrig främmande växter i naturen!

Fler finns men vi bedömer att dessa är de man bör koncentrera sig på i Partille. Eventuell present (åtgärdsplan och dess genomförande) kan skickas till:

Partille Naturskyddsförening/Lars-Erik Jevås

Koldioxidsugande eller vårt nygamla levnadssätt

Coronaeländet har bjudit oss ett rejält hack i koldioxidutsläppen. I mars 2020 minskade flygresandet drastiskt, men nu fylls vår himmel återigen med täta avgasränder. En hyfsat aktuell uppgift larmar om att vårt flygburna utrikesresande under det gångna året har stegrats med 157 procent. Fortfarande flygs det mindre än före pandemin, men (o)vanans makt är uppenbart fylld av olycksalig kraft. När dessa rader skrivs i mitten av december planerar Landvetters flygplats således för en åttioprocentig resandenivå jämfört med rekordnoteringen. Förhoppningar om ett växande klimatansvar känns återigen avlägsna. Den skotska tidningen The Sunday Mail berättar följdriktigt att osannolika 400 privatplan förde globala potentater till COP26-mötet! Forskningen kring hur vi kan rädda vår planet från miljöeländen är idag högprioriterad. Det allmänt uttalade målet – att begränsa temperaturökningen till 1,5 grader – betonades ännu en gång på Glasgowmötet. Många experter uttalar att vi når detta tak redan 2028–2029 om vi inte snarast vidtar kraftfulla åtgärder. Teknik för detta finns. Ett av de verktyg som då nämns är att med väldiga ”dammsugare” fånga in och oskadliggöra koldioxid. Så kan ske genom att placera mekanismen direkt på skorstenar med stora utspyende avgasmängder. Denna metod benämns CCS – Carbon Capture Storage.

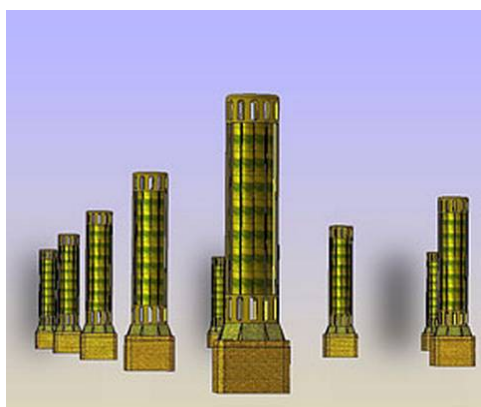

Bild: Pixabay; Det framgår inte hur de fungerar.

En annan strategi – DAC, Direct Air Capture – suger upp det koldioxidöverskott som redan finns i den luft vi andas. Massmedialt har denna metod på sistone fått stor uppmärksamhet. Världens hittills största DAC-anläggningen finner vi tätt inpå en isländsk vulkan. Till en mycket hög kostnad fångar den in 4 000 ton koldioxid om året. Är detta mycket? Kommer detta att rädda oss från en drabbande växthuseffekt? Svaret är olyckligtvis ett tydligt nej! De ovan nämnda COP26-potentaternas privatplan spydde ut 13 000 ton koldioxid. Annorlunda uttryckt motsvarar världens största DAC-anläggning femhundra svenskars koldioxidutsläpp. **Nu** måste vi kraftfullt göra åtgärder och inte fortsätta ”som vanligt”.

Lars Josefsson

Välkomna till vårens programpunkter!

Familjeaktiviteter:

Nötkråkevandring vid Härkeshult

Lördag 26 mars kl 10.00

Vi träffas vid bussens ändhållplats i Jonsered utanför affären. Nötkråkan håller främst till i granskog, dock med nära tillgång till hassel eller tallar med stora frön. Den är tämligen skygg.

Info: Sören Ahlfors 073-969 58 09

Upptäck gäddlek

Lördag 2 april kl 10.00

Kom till busshållplatsen i Åstebo. Med lite tur är gäddleken igång. Sören Ahlfors guidar. P.g.a. osäkerheten med temperaturen i vattnet som styr gäddleken ska deltagande anmälas.

Anmälan: L-E Jevås 070-783 88 38

Småkrypsletande vid Råhultsstugan

Lördag 11 juni kl. 10.00

Vi träffas vid bussens ändhållplats i Jonsered utanför affären. Med hjälp av olika fångstmetoder studerar vi småkryp på land och i vattnet.

Anmälan: L-E Jevås 070-783 88 38

Årsmöte! - bildvisning.

Torsdag 3 mars kl. 19.00-21.00

Mötet hålls i församlingshemmet i Partille centrum. Vi bjuder på fika! Detta är kallelsen! Alla välkomna.

Flyttfåglarna kommer! För alla!

Söndag 24 april kl. 08.00

Vi träffas vid kommunhusparkeringen för att med samåkning till Nidingen. Räkna med att vara tillbaka ca 16.00. Om genomförande; är beroende av vädret! Ta med fika!

Anmälan senast 1 april och info:

Lars-Erik Jevås 0707-838 838

Lördagsvandring i Finngösaravinens grannskap

8 maj kl. 10.00

Vi träffas vid Östra Bäckvägen 37 och vandrar tillsammans med Sören Ahlfors i den vackra och artrika ravinen. Vi bjuds på spännande växter, svampar och fåglar!

Info: Sören Ahlfors 073-969 58 09

Söndagsvandring vid Ugglemossen-Delsjöområdet

9 maj kl. 10.00

Vi träffas vid busshållplatsen Hultet på linje 512. Terrängen är medelsvår ca 5 km. Kängor eller stövlar rekommenderas. Vi är ute ca 3 tim. Ta med matsäck för en rast.

Info: Lars-Erik Jevås 0707-838838

Politikerutfrågning inför valet 2022

torsdag 25 augusti kl. 17.30-19.30

Vad vill politikerna med miljön? Vi frågar! Alla välkomna! Kulturhuset Hörsalen.

STYRELSE

Ordförande

Lars-Erik Jevås

Lindåseliden 4, 433 53 Öjersjö

070-783 88 38;

jevaslarserik@gmail.com

Kassör

Nils Kilander

Malmv. 8, 433 61 Sävedalen

070-323 51 37;

nisse.kilander@gmail.com

Ledamöter

Cristina Styrén

Södra Annebergsv. 44,

433 37 Partille; 070-245 44 67

cristina.styren@telia.com

Sören Ahlfors

Tulteredsvägen 5, 433 76 Jonsered

soren_ahlfors@hotmail.com

073-969 58 09

Partille Naturskyddsförening

Postadress:

c/o Lars-Erik Jevås,

Lindåseliden 4, 433 53 Öjersjö

E-post och hemsida:

partille@naturskyddsforeningen.se

[www.naturskyddsforeningen.se/
partille](http://www.naturskyddsforeningen.se/partille)

Bank: Länsförsäkringar,

kontonr: 9022 60446 12

Org.nr. 855101-0773

Valberedning

Styrelsen

I redaktionen: Lars-Erik Jevås

Omslag: Bild: Sören Ahlfors